

BUITEN

11^e JAARGANG N°. 48.

ZATERDAG 1 DECEMBER 1917.

Foto C. Steenbergh.

BIJ KEIZERSGRACHT EN WESTERMARKT TE AMSTERDAM.
IN HET MIDDEN PRIJKEN NOG — EN MAKEN ZE DIT STADSGEZICHT NIET TOT EEN LUST
DER OOGEN? — DE OUDE GEVELS UIT HET JAAR 1618, DIE WELDRA OP BEVEL VAN DEN
EIGENAAR ZULLEN VERNIETIGD WORDEN. HEEREN IN DEN HAAG, SPREEKT NIET LUIDE
UW GEWETEN BIJ HET AANSCHOUWEN VAN DEZE PLAAT? VOOR DE ZOOVEELSTE MAAL
HERHALEN WIJ DE VRAAG: WAAR BLIJFT DE MONUMENTENWET?

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BIJ KEIZERSGRACHT EN WESTERMARKT TE AMSTERDAM,

ILLUSTRATIE	BLZ. 565
DE STERRENHEMEL IN DECEMBER, DOOR A. A. N.	566
JACK DE ZANGER, DOOR HUBERT FOOTNER (8)	BLZ. 567, 579
MONNIKENDAM (SLOT), DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLL.	568—573
POMONA, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 570
EEN VERWOEST MENSCHENLEVEN (SLOT), DOOR IWAN TOERGENJEW	571
HET GLAZEN MUILTJE, DOOR X.	573
OUDE VOLKEREN, DOOR G.	573
KLAAGLIED VAN HET KALF, DOOR K., GEÏLL.	BLZ. 574—575
SCHETSJES UIT DE OOST, DOOR WILLY	BLZ. 575
DE OPMARSCH DER ENGELSCHEN IN PALESTINA. DE STAD HEBRON, ILLUSTRATIE	576

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

DE STERRENHEMEL IN DECEMBER.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 1 uur sterretijd, d.i. omstreeks half 8 middelbaren tijd. Men zie het Decemberkaartje in de N. R. Ct.

Zenith: Andromeda, Cassiopeia;

Noorden: Groote en kleine Beer, Boötes, Draak, Jachthonden; Noordoosten: Giraffe, Kreeft, kleine Leeuw, Lynx; Oosten: Eenhoorn, kleine Hond, Orion, Perseus, Stier, Tweelingen, Wagenman;

Zuidoosten: Driehoek, Eridanus, Haas, Ram;

Zuiden: Beeldhouwer, Oven, Zuider Visch, Visschen, Walvisch; Zuidwesten: Pegasus, Waterman;

Westen: Arend, Dolfijn, Hagedis, Lier, kleine Paard, Pijl, Slang, Steenbok, Vos, Zwaan;

Noordwesten: Cepheus, Hercules, Kroon.

De Melkweg loopt te half acht van het Oosten door het Zenith naar het Westen en staat dus heel gunstig voor de waarneming.

De interessantste plekken vindt men in dit jaargetijde, behalve in den Zwaan, hoog aan den hemel in de sterrebeelden Cepheus, Cassiopeia en Perseus. De Oostelijke Melkwegboog is veel minder helder en bovendien vaag begrensd.

Een paar uur later op den avond, als Sirius in het Zuidoosten is opgekomen, en Orion in het Zuiden staat, zijn de winterconstellaties in vollen luister te zien, dit jaar nog verrijkt door Jupiter in den Stier en Saturnus in de Kreeft.

Algol minima zijn waarneembaar: 4 December te middernacht, den 7^{en} te 9 uur, den 10^{en} te 6 uur, den 24^{en} te 14 uur, den 27^{en} te 11 uur en den 30^{en} December te 8 uur.

Mira Ceti wordt langzamerhand zwakker, maar zal deze maand nog gemakkelijk in den binocle zichtbaar blijven.

R Coronae was half November tot de tiende grootte opgeklimmen: sinds dien tijd is mij geen waarneming van deze ster mogelijk geweest.

Van 10 tot 12 December zijn er in den nacht veel vallende sterren te zien, meestal snel verschietende in korte banen; naar den radiant bij Castor (z van de Tweelingen) heeten zij Geminiden. Het is 6 December Laatste kwartier, zoodat de maan niet of nauwelijks zal hinderen.

De tijdsvereffening neemt de heele maand sterk toe. De zon is den 1^{en} December 11 minuten bij de klok vóór, omstreeks Kerstmis er mede gelijk en den 31^{en} December 3 minuten achter. De totale vertraging der zon bedraagt in drie maanden (half November tot half Februari) ruim een half uur.

Reeds meermalen wees ik er in dit tijdschrift op (Buiten II N°. 1, VII N°. 49), hoe in dezen tijd van het jaar de tijdsvereffening zich duidelijk merkbaar maakt in een vervroeging van den datum van vroegsten zonsondergang tot 14 December, terwijl dan in Januari de avonden onverwacht snel gaan lengen. Dezen vroegsten zonsondergang zien wij dus reeds een week vóór den kortsten dag, d.i. den dag van het winter-solstium (22 December) optreden; daartegenover staat, dat tot 31 December het uur van zonsopkomst, op de klok afgelezen, elken dag iets wordt vertraagd, en pas met Nieuwjaar de morgen begint te lengen.

Mercurius bereikt 17 December haar grootste avond-elongatie, maar het jaargetijde is voor de waarneming dezer planeet niet gunstig, zoodat men haar wel niet te zien zal krijgen.

Venus heeft haar grootste avond-elongatie al gehad, maar toch worden de omstandigheden voor de zichtbaarheid in de maand December er nauwelijks ongunstiger om. Door haar lagen stand heeft Venus ditmaal als avondster de aandacht niet sterk vermogen te trekken. Haar schijf neemt in December van 26" tot 40" toe, de schijngestalte neemt wat af en zal tegen Nieuwjaar iets zijn als een maan van twee dagen vóór Eerste Kwartier.

Mars, in den Leeuw, later in de Maagd, komt al vóór middernacht op, en is dus nu gemakkelijk waarneembaar. De schijf wordt iets voller en neemt deze maand van 6" tot 8" toe, zoodat men de planeet vermoedelijk nu wel merkbaar in helderheid zal zien toenemen.

Jupiter, die tusschen Aldebaran en de Pleiaden langzaam terugloopt, is bijna den heelen nacht zichtbaar. Zoo ook Saturnus, die, in het eind van November tot stilstand gekomen, nu langzaam naar het Westen loopt (in de Kreeft).

De ringvormige zoneklips van 13/14 December is alleen zichtbaar in het Zuidpoolgebied der aarde en van de totale maansverduistering van den 27^{en} is hier te lande evenmin iets te zien. De maan treedt omstreeks kwart over 7 (in den morgen van 28 December) in de halfschaduw der aarde, maar gaat, voordat men veel van den lichten sluier zal kunnen bemerken en lang voordat zij de kernschaduw bereikt, onder.

DE WAGENMAN.

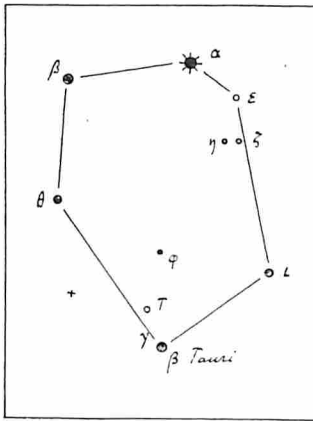
Als men den Melkweg van den Zwaan over Cassiopeia volgt, komt men aan de hier afgebeelde licht herkenbare groep sterren van den Wagenman, waarvan de helderste, de ster der eerste grootte Capella (α) op het circumpolaire kaartje van N. 14 is afgebeeld. Zooals men op dat kaartje kan zien, staat Capella zoo ongeveer recht tegenover Wega.

Dezer dagen ziet men 's avond om een uur of zeven de Lier met Wega in het Noordwesten, Capella in het Noordoosten, en in Juni staat te middernacht Wega bijna in top, Capella laag in het Noorden.

De Wagenman is in de maanden Mei—Juli heel slecht te zien, omstreeks den zomer-zonnestilstand eigenlijk in het geheel niet, met uitzondering van de beide Noordelijkste sterren der groep, Capella en β. De ster γ, de Zuidelijkste van den gemakkelijk herkenbaren vijfhoek αβγδ, wordt meestal onder de letter β tot het sterrebeeld Stier gerekend. Het komt wel meer voor, dat om de een of andere onnaspeurbare reden de natuurlijke groepeerings in de sterrebeelden is opgeofferd. Zoo troffen wij bij Hercules de ster α aan in een groepje dat tot den Slangendrager behoort.

Het sterrebeeld Wagenman komt reeds in de Almagest voor, onder den naam Ὠμῶχος, d.i. dus eigenlijk teugelhouder. In alle talen treft men overeenkomstige namen aan: Auriga, Fuhrmann, le Cocher; in het Nederlandsch naast Wagenman ook Voerman. Steeds wordt de voerman afgebeeld met een geitje (capella, bij de Grieken ζιξ) op den rug.

De ster van dezen naam, α van den Wagenman, vormt met Wega en Arkturus het drietal helderste sterren van den Noorderhemel. De ster is niet zoo schitterend wit als Wega, maar, ofschoon duidelijk geelachtig, toch ook weer lang niet zoo sterk getint als Arkturus; de temperatuur harer oppervlakte wordt op bijna 5000° C. begroot. Zij is ten naaste bij evenver van ons verwijderd als Wega (40 lichtjaren); hare lichtkracht is meer dan honderdmaal die der zon.

Buitengewoon mooie dubbelsterren vindt men in den Wagenman niet, maar de ster β behoort met Algol en Mizar tot de allereerst ontdekte *spectroskopische dubbelsterren*: sterren, die zelfs in de machtigste kijkers niet dubbel worden gezien, maar waarvan het spectrum door de periodieke lijn-verschuivingen of lijn-verdubbelingen de dupliciteit verraaft. De periode dezer wisselingen is voor β Aurigae vier dagen. Ook Capella is een spectroskopische dubbelster gebleken te zijn, met de voor deze klasse van sterren lange periode van 104 dagen.

Er staan twee *veranderlijke sterren* op de kaart. ϵ Aurigae behoort naar alle waarschijnlijkheid tot het type der Algol-variabelen, waarover wij den volgenden keer iets zullen mededeelen, maar terwijl voor deze klasse van veranderlijke sterren de periode gewoonlijk eenige weinige dagen bedraagt, volbrengt ϵ Aurigae haar lichtwisseling in 27 jaar: gedurende het grootste deel daarvan is haar licht constant, van de grootte 3.3, en in twee jaren (het laatst in 1901—1903) maakt zij een minimum door, waarin zij tot de grootte 4.1 daalt.

τ Aurigae is de merkwaardige *Nova* van 1892, in Januari van dat jaar door Anderson als ster der vijfde grootte ontdekt. Later kon Pickering in de groote collectie van hemelfoto's, die jaar in jaar uit op de Harvard-sterrewacht genomen worden, het bewijs vinden, dat de ster in den loop van November 1891 zichtbaar moet zijn geworden. Zij was in April 1892 alleen nog maar in groote instrumenten waarneembaar, maar vlamde in Augustus weer tot de 6e grootte op, om vervolgens langzaam uit te dooven. Men heeft de gelegenheid aangegrepen, om het spectrum dezer ster zeer zorgvuldig te onderzoeken. Eerst vertoonden zich reeksen heldere lijnen, aan de violette zijde begeleid door donkere; later, in den herfst, was de ster blijkens haar spectrum een *gasnevel* geworden, zooals wij er een in N°. 18 van dezen jaargang beschreven. Over de beteekenis van dit eigenaardige veranderlijke spectrum, dat ook bij veel latere Nieuwe Sterren is waargenomen, is men nog niet tot klaarheid gekomen. Ook deze *Nova* ligt weer in den Melkweg.

Het kruisje geeft op de kaart den zeer rijken dichten sterrenhoop M 37 aan, die in een kleinen kijker als nevelvlek te zien is. Wie de omgeving der ster ϕ afzoekt, zal daar nog een zestal sterrenhoopen bijeen vinden, waaronder Nos. 36 en 38 van de lijst van Messier.

A. A. N.

JACK DE ZANGER.

EEN GESCHIEDENIS UIT HET HOOG NOORDEN VAN CANADA,

(8) DOOR HUBERT FOOTNER.

„HOE ver is het naar den top van den canyon?” vroeg hij. „Twaalf mijl,” zeide Jack. „Zooals u ziet snijdt het pad een bocht.”

„Is daar een goede plaats om te kampeeren?”

„Beter dan hier. Uitstekend water, gras en hout.”

„Kunnen we de rivier oversteken, als we dat willen?”

„Er zijn zooveel booten als u maar wilt langs de rivier verborgen. Iedereen, die de rivier af wil, moet zijn boot hier laten.”

„Heel goed,” zeide Sir Bryson, „laten we morgen verder trekken.”

Toen Jack zich weder bij Humpy Jull had gevoegd, was het eenige wat hij zei: „Ik heb gelijk. De ouwe heer reist op de kaart van Beckford en Rowe.”

„Heb je'm verteld wat dat voor lui waren?” vroeg Humpy.

„Nee,” zei Jack heel bedaard. „Daar zou hij me geen dankje voor gezegd hebben. Binnen 'n paar dagen zal hij dat zelf wel merken.”

„Dat noem ik toch kras,” zei Humpy, geweldig onder den indruk van zooveel durf, „dat je den gouverneur zoo in z'n hemd durft zetten! As 't uitkomt, heb je de poppen aan 't dansen, dat zul je zien!”

Jack kon onmogelijk aldoor terneergeslagen blijven. Na langen tijd gezwezen te hebben, hoorde men dezen avond weder de banjo en de fraaie bariton bij het vuur. Bij het hooren er van verschoot Linda in de groote tent van kleur. De dames kleedden zich nog steeds, voorzoover dit mogelijk was, voor het diner, en Linda, met haar ingewikkelde coiffure, de parelen in haar ooren, en de ringen aan haar vingers, vormde hier op deze eenzame vlakten een zonderling steedsch figuurtje.

Haar aandacht dwaalde af, en eindelijk beging zij de grootste zonde, die men bij het bridge-spel bedrijven kan.

„Je hebt gerenonceerd!” riep Sir Bryson vol verontwaardiging uit, „en dat terwijl het spel en de robber aan ons waren!”

Zij was niet erg uit het veld geslagen door de verwijtingen waarmede haar vader haar overlaadde. „Kate, speel jij een poosje voor mij,” zeide zij vleidend, „ik heb vanavond mijn gedachten niet bij het spel.”

Zij verwisselden van plaats, en Linda nam haar stoel mee naar buiten voor den ingang der tent. Het kookvuur was op slechts een twintig meters van haar vandaan, en zij zag Jack in zijn geliefkoosde houding zitten, met zijn rug tegen een omgevallen boomstam, en de banjo over zijn gekruiste beenen. Humpy Jull zat aan het andere einde van den boom vol bewondering een stok af te schillen.

Jack zag haar naar buiten komen, en hij voelde den roep dien zij hem toezond. Hij trok zijn onderlip een weinig in, en bleef waar hij was. Hij had heel graag uit eigen beweging willen gaan,

doch het idee van dwang maakte hem koppig. Linda moest zich eindelijk wel verslagen terugtrekken.

Den volgenden morgen beklom de paktrein den steilen heuvel, die den weg versperde, stak de oude, doorwaadbare plaats over, en sloeg eindelijk haar kamp op aan den rivieroever, op een kleine, open plaats, die kampplaats is geweest al lang vóór de blanken Amerika ontdekten. Naar links was het alsof een steile rotswand den voortgang der rivier stuitte, een onheilspeklend bruisen klonk op van den voet der rotsmassa. Overal om hen heen verhieven zich middelmatig-hooge bergen, die tot aan hun top groen waren. Verder stroomopwaarts bevonden zich de hoge bergtoppen. Na de lunch werd er gesproken over een rijtoer naar High Rock, den canyon door. Later herinnerde Jack zich dat het plan het eerst was geopperd door Jean Paul, die aanbod het kamp in orde te brengen terwijl zij weg waren. Alle blanken begaven zich op weg behalve Humpy Jull. Ook Garrod ging mee. Er had een verandering plaats gehad in Garrod: de wilde, zorgvolle uitdrukking zijner oogen had plaats gemaakt voor een aangename verdooving. Hij reed blijkbaar zonder dat hij zag of er zich over bekommerde wáár. Hij en Jean Paul hadden den geheelen morgen samen gereden, en men kon opmerken dat de oogen van den blanke al de bewegingen van den Indiaan werktuigelijk volgden. Het tweetal was op weg om onafscheidelijk te worden. Het viel Jack geen oogenblik in dat er uit deze verbintenis hem persoonlijk eenig gevaar dreigde. Hij had nu de scène te Fort Cheever geheel vergeten.

Eerst bezochten zij „de Hellemond” te voet, daar zij over een warmassa van dikke boomstammen moesten heenklommen, die door de plotselinge stijging der rivier na een zwaren regenval hoog op de rotsen waren geworpen.

Een wonderschoon tafereel, zooals de aarde er niet veel vertoont, beloonde hun moeite. De machtige rivier, bovenaan duizend voet breed, stortte zich door een rotskloof, waarover een kind een steen had kunnen werpen, en drong zich, opgesloten als ze was tusschen de nauwe donkere rotswanden, er tusschen door met donderend geweld.

De toeschouwers maakten er hun opmerkingen over naar ieders persoonlijken aanleg.

„Heel aardig!” zeide Sir Bryson, „laten we nu verder gaan.”

„Allemachtig, wat is dat mooi!” zeide Sidney Vassall.

„Tertiaire rots uit het Cambrische tijdperk,” zeide Baldwin Ferrie.

Garrod keek met doffe oogen toe, en zeide niets.

Linda keek Jack aan. Ziende dat hij werkelijk geroerd was door het schoonspel, al was hem dit ook wel bekend, begon zij opeens aan haar geestdrift uiting te geven. Het klonk Jack overdreven en gemaakt toe, en hij keerde zich af.

Mevrouw Worsley keek er naar met schitterende oogen, en zei niets.

Toen zij weder verder reden, begon het zacht te regenen, en Sir Bryson was er voor, terug te keeren. Zijn dochter verzette zich hiertegen, en alle anderen kwamen haar te hulp. Hoewel hij onderweg in niets belang scheen te stellen, was vooral Garrod sterk tegen het opgeven van den tocht. Zij reden door een prachtig ongerept woud. De koele schemering, het langzame neerdruppelen van het regenwater van de bladeren, en de heerlijke geur van het natte loover maakten een indruk, die de meer gevoelige leden van het gezelschap niet licht zouden vergeten. Sir Bryson pruttelde.

Bij een van de herhaaldelijke wijzigingen die de opstelling van den ruitersstoet telkens onderging, bemerkte Jack, dat Mevrouw Worsley op een gegeven oogenblik vlak achter hem reed. Hij wendde zich om, en praatte met haar, waarbij hij zich zijdelings van zijn zadel af naar haar overboog.

„Van 't jaar is er hier nog niemand langs gekomen,” zeide hij, terwijl hij naar het pad keek.

„Ik begrijp absoluut niet hoe u hier eigenlijk nog een pad kunt onderkennen,” antwoordde zij. „Ik zie heelemaal niets.”

Jack legde haar de teekens op de boomen uit. „Aan den anderen kant van de kreek heb ik verleden jaar zelf een pad gemerkt,” zeide hij. „Het oude pad was te steil voor paarden van blanken.”

„U schijnt deze streek goed te kennen.”

„Ik heb een gevoel alsof dit gedeelte aan mij behoort,” zeide hij, rondkijkend.

Terwijl zij een klein riviertje overstaken, wees hij haar de overblijfselen van een sluisje en een zeef aan, en legde haar het gebruik er van uit. „Twee jaar geleden had Joe Casey op dat heuveltje daar zijn kamp,” zeide hij.

„Had hij geluk?” vroeg zij.

Jack schudde het hoofd. „Maar we weten allemaal dat het goedje hier ergens moet zitten,” zeide hij.

Op haar beurt was Kate Worsley in staat Jack een en ander te vertellen omtrent de sierlijke, kleurige planten waar zij langs kwamen, en over een paar vogels. Jack's kennis van de flora en fauna bepaalde zich strikt tot dat, wat kon dienen als voedsel en brandstof.

„Ik geloof, dat dit leven u ook wel bevallen zou,” zeide hij goedkeurend.

„Dat geloof ik ook wel,” zeide zij, „als er maar ergens een plaats was voor menschen als ik.”

„U zoudt u gauw genoeg een plaats veroveren,” zeide hij.

(Vervolg op blz. 576 van dit nummer.)

Foto C. Steenbergh.

MONNIKENDAM. SPEELTOREN EN WAAGGEBOUW.

MONNIKENDAM.

(Slot).

REEDS schreven wij, dat Monnikendam in zijn geheel een bezienswaardigheid is. Men bepale zich bij een bezoek dan ook niet tot de hoofdstraten, maar neme ook daarbuiten een kijkje; vooral langs de slootachtige grachtjes is het goed te wandelen. Aan de hoofdstraat echter, waardoor de tram loopt: Zarken, Kerkstraat en Noordeinde — misschien moeten wij ook het Zuideinde er bij noemen — staan de voornaamste gebouwen en aardige gevel-tjes en slechts deze willen wij tot slot nog even bezichtigen. Allereerst dan de kerk, de Grootte — inderdaad zéér grootte — kerk, die, wat niet verwonderlijk is, gewijd was aan den heilige van visschers en schippers: St Nicolaas. Van buiten een geweldig gebouw, driebeukig, met een stoeren toren, die in de eerste plaats door zijne afmetingen de aandacht trekt, maar bij nader beschouwing ook door sierlijke afwerking van sommige onderdeelen blijkt uit te munten. Over de portalen aan de noordzijde is reeds gesproken; vermelding verdient evenwel nog de daartusschen gebouwde kosterwoning van 1626 en een steen boven de deur van het westelijk portaal, waarop, zeer slecht leesbaar, in gothische minuskels staat:

Deese doer is ghesticht i(n) eene goed
met die ghelde dat ghecoeme(n) is.
Va(n) Symon Aerds zoens doet
in de(n) voerdienst.1)

Bij dat „voerdienst” zullen we hebben te denken aan het veer op „die Meere.” Van dit veer is in verschillende oude stukken sprake; waarschijnlijk werd het vroeger bediend door de franciscanen van het St. Salvator klooster; vandaar dan de roeispaan op het wapen van Monnikendam, die later in een knots werd veranderd.

Inwendig treffen ook de geweldige afmetingen van het kerkgebouw, dat veel te groot is voor den Protestantschen eredienst eener kleine gemeente. Koud en kil doet deze slechts voor een gedeelte gebruikte ruimte aan met hare witte muren; hol en ledig is het er. Kleine katholieke kerkgebouwen bieden soms in verprotestantsten staat een geheel eigen, nieuwe bekoring; maar

1) In Noord-Hollandsche oudheden (III, blz. 55) is van de laatste woorden: „bidt voer die ziel” gemaakt!

bij groote — als deze kerk — is de indruk gewoonlijk onvermengd onaangenaam.

Een zeer fraai koorhek valt er intusschen te bewonderen. Van ouden datum zijn het orgel en een steenen doopvont, beide vermoedelijk uit de 15de eeuw. Enkele kerkbanken zijn fraai, en gelukkig worden alle geleidelijk van hun roodbruine verf ontdaan, zoodat weer het eikenhout zijn warme tint toont. De oude preekstoel is hier in 1909 geplaatst, ze is afkomstig uit Winschoten en met de in ouden stijl uitgevoerde nieuwe betimmering en trap door den heer J. Korthals Altes aan de kerk ten geschenke gegeven. Vele grafzerken liggen er in de kerk, en naast het orgel, in den kerkmuur, is een gedenksteen aangebracht ter eere van Jan Nieuwenhuyzen, die te Monnikendam Doopsgezind predikant was, toen hij de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen stichtte.

Achter de kerk, en daarvan door een vaart gescheiden, ligt de begraafplaats. Reeds is gezegd, dat hier eens het nonnenklooster Mariëngaarde stond; in het laatst der 16de eeuw werd het gebouw afgebroken. Later, van 1612 tot 1614, werd hier gebouwd het „Tobias huys, anders het Oude Mannen ofte Proveniershuis genaemt” (zie de afb. op blz. 569), waarin later ook vrouwen werden toegelaten. Het was volgens Meijer „een fraey gebouw in 't vierkant begrepen, alle de huysjens van 't selve aen een pant ofte galderye, die het gehele vierkant van binnen ommegaet, staende en uytkomende.” Maar ook dit gebouw is afgebroken, reeds in 1733; om allerlei daarin heerschende misbruiken, wordt gezegd. Wel een radicale maatregel, om aan in een gebouw heerschende misbruiken een einde te maken, dit afbreken van het gebouw zelf! Zou het ongedierte zóó welig binnen hetzelfde getierd hebben, dat alleen slooping tot zuivering kon leiden?

Wandelen we thans de hoofdstraat in. Aha! daar links verrijzen de eerste oude geveltjes, zoo denkt ge. Maar ai mij, welk een teleurstelling wacht u! Het Waterlands-huis, want dat is het, is modern knoeiwerk in nagebootst-ouden stijl; het bovendeel van den tweeden gevel doet wel aangenaam aan, het is dan ook een tamelijk getrouwe nabootsing, met gebruikmaking van de oude versierselen — waaronder twee fraaie leeuwenmaskers — wijkingen, waarover wij nu maar niet zullen uitweiden, zijn toch niet te verdedigen. En verder.... Zie me die ruimte tus-

Foto C. Steenbergh.

MONNIKENDAM. DE „TROUWZAAL” IN HET STADHUIS.

schen benedenramen en bovenverdieping eens aan. Waarlijk, het aantrekkelijke van de oud-Hollandsche gevels zit 'm niet in de trapjes, in de steenen en de versieringen alleen, maar bovenal in de gelukkige en logische verhoudingen, die in dit gebouw zoek zijn. Moest de benedenverdieping van het nieuwe huis misschien hooger zijn dan die van het oude? Goed. Maar men had er dan niet een copie van het oude bovenstuk op moeten plakken.

Na deze kleine teleurstelling wenden wij de oogen naar den overkant, waar we een echt-achttiend'eeuwsch huis zien, met een buitengewoon groot frontispies, waarin Monnikendam's wapen prijkt. Het is de Nieuwe Doelen, het café van de stad, en in 1743 gebouwd; de Oude Doelen, die er blijkens het prentje op blz. 544 van nummer 46 wél zoo genoeglijk uitzag, stond iets zuidelijker, aan een der grachtjes, waar thans een open ruimte gevonden wordt. We zijn daar dicht bij het „Weesland,” waaraan het Weeshuis staat, waarover we reeds in den aanvang van dit artikel spraken.

Teruggekomen in de hoofdstraat, zien we hier en daar een oud geveltje, aantrekkelijk doch eenvoudig, en in sommige overigens gemoderniseerde huizen een ouden gevelsteen; rijk versierde gevels moet men in Monnikendam niet zoeken. Vrij talrijk zijn de wat dorpsche echt Waterlandsche huizen met den houten topgevel. Als we de straat afgewandeld zijn, staan we voor den „Speeltoren,” waarover in het vorige nummer reeds zóóveel gezegd is, dat we er weinig meer aan toe te voegen hebben. Zijn klokkenspel is na dat van Zierikzee en Edam het oudste van ons land; de klokken zijn gegoten in de werkplaats van den Mechelaar P. van den Gheyn, in de tweede helft der 16de eeuw de beroemde speelklokkengieter. Hadden er in de tweede helft der 17de eeuw tegenstanders van klokkenspel-modernisatie geleefd, gelijk thans, dan bezaten misschien nog al onze steden een dergelijk klein en gebrekkig carillon en was het „moderne gedoe” van den buitenlander Hemony buiten hare vesten gebleven. Gelukkig is dat niet het geval geweest. Intusschen, Monnikendam's klokkenspel is in zijn soort een merkwaardigheid; om meer dan één reden kan van modernisatie ervan geen sprake zijn, wel van herstel en goed onderhoud. Het klokje buiten den toren gaf vroeger, geluid wordende, het sein tot het sluiten der poorten; thans betekent zijn geluid, dat Monnikendam's inwoners zand hebben te strooien bij gladheid der straten. Naast den speeltoren zien we nog het overblijfsel van het vroegere stadhuis — plannen bestaan om dit in zijn oude gedaante weder op te bouwen, het zal dan als wachtlokaal voor de politie dienst doen — een muur, bestaande uit het onderste gedeelte van den ouden gevel met de toegangspoort. (Afgebeeld op blz. 558 van no. 47.) Daarboven is de driehoekige top gezet, welke oorspronkelijk den gevel bekroonde, en

waarop het beeld van een monnik stond; het is waarschijnlijk hetzelfde beeld, dat thans op het fronton van het tegenwoordige stadhuis prijkt. We zien dat links aan den overkant, in het begin van het Noordeinde, maar gaan eerst nog even een kijkje nemen naar het sierlijke waaggebouwtje, dat ten zuiden van den speeltoren staat, slechts door enkele huisjes er van gescheiden. We zijn hier bij den „Dam”, het oudste gedeelte der stad, al heeft dan ook de alleroudste Dam, die aan het stadje zijn naam gaf, wellicht wat meer zeewaarts gelegen. Een aantrekkelijk gezicht hier naar alle kanten. Voor ons de Speeltoren en de Waag, gedenkteekenen van Monnikendam's bloeitijd en zin voor het schoone; rechts de buitenhaven tusschen wankelende besjes van huizen en verder de meestal kalme Gouwzee; links een landelijk grachtje, en als we ons omkeeren het bochtig Zuideinde met vele wel niet buitengewone mooie, doch toch aangenaam aandoende huisjes, enkele van typische gevelsteenen voorzien. Het Waaggebouw zal — de stijl doet het vermoeden — in het midden der 17de eeuw gebouwd zijn; in zijn pilaster-versiering vertoont het overeenkomst met het vroegere Stadhuis, dat misschien door denzelfden bouwmeester ontworpen was. Al weer een „misschien”. Onze voorouders waren niet karig met het aanbrengen van het jaar der stichting in hunne bouwwerken, maar te Monnikendam heeft men klaarblijkelijk het nageslacht voor vele vragen willen stellen: in de twee toppen zijn slechts de wapens van Holland en Monnikendam aangebracht.

HET OUDEMANNENHUIS EENIGE JAREN VOOR DE SLOPING.

Naar de tekening van C. Pronk (1728).

Nu terug en langs den Speeltoren het Noordeinde in. Dit is wel Monnikendam's voornaamste straat. Aan de linkerzijde eerst het statige heerenhuis, dat thans als Raadhuis dienst doet; even verder steekt een dergelijk doch eenvoudiger groot 18de eeuwsch heerenhuis boven de meer tengere oude en moderne huizen uit, oorspronkelijk het huis der familie Slicher, thans als klooster in gebruik. Daarnaast, wat naar achteren, de niet door bijzondere schoonheid uitmuntende moderne Katholieke kerk. Aan het Noordeinde zijn nog verschillende aardige geveltjes bewaard gebleven; een er van, met den gevelsteen „In Koningsbergen,” is op blz. 560 van no. 47 afgebeeld. Van bijna alle zijn de puien gemoderniseerd; doch bij één der geveltjes aan het Noordeinde is juist het ongekeerde geschied: de top er van is gesloopt en de merkwaardige houten pui bleef bewaard. In het kalf boven den ingang ziet men een os, die door twee mannen ter slachtbank wordt geleid, en ter weerszijden daarvan, in rijk versierde cartouches, de woorden: Looft Godt — Boven al. Daarboven, in de gemetselde fries, drie gevelstenen, waarvan twee met Anno 1611, in cartouches en een, de middelste, met een os versierd, waaronder de woorden: In de bonten os. (Zie de afbeeldingen op blz. 573) 't Is blijkbaar een nederig huisje geweest, deze voormalige slagerij, maar de pui is zóó aardig, dat het te betreuren valt dat het bovendeel niet in den ouden toestand is gebleven.

Hier is niet zoo vreemd, dat de meeste overgebleven oude huizen te Monnikendam niet in den bloeitijd op 't eind der 16de eeuw, maar in de 17de eeuw zijn gebouwd: men bedenke slechts, dat in 1513 bijna de geheele stad is afgebrand, zoodat zestig jaar later de meeste na dien brand gebouwde huizen nog wel aan de behoefte zullen hebben voldaan.

Dat er in de 18de eeuw nog enkele vermogende ingezetenen waren, die zich een waardig woonhuis lieten bouwen, bewijst wel het huis, dat wij ten slotte willen bezichtigen: het tegenwoordige Stadhuis. Het werd omstreeks 1750 gebouwd voor de familie Costerus, doch is reeds enkele tientallen jaren later als Stadhuis in gebruik genomen. Een stoer huis, dat aan de Amsterdamsche grachten niet bijzonder op zou vallen, maar met zijn rijk versierd fronton het hier, in deze omgeving van meest ietwat popperige huisjes, ten zeerste doet. Groote slangen vormen de stoepleuningen. Het inwendige stelt de verwachtingen, die het uitwendige opwekt, niet te leur! Al dadelijk komen we in een voorname gang met fraai stucwerk, welks lijnen helaas door dikke witselagen zijn vervaagd — wie brengt hier redding? —, terwijl het eikenhout van deuromlijstingen en de leuning der mooie trap met een bruine verflaag is bedekt. Links van de voordeur is de Raadzaal. Het schoorsteenstuk wordt gezegd admiraal Cornelis Dirckz voor te stellen, maar uit de kleeding blijkt, dat deze man omstreeks 1660 leefde. Wie het kan zijn? Misschien kapitein H. Meijer, de schrijver van de „korte beschrijvinghe der stad Monnikendam,” die omstreeks dien tijd leefde en in de „Tegenwoordige Staat” met Corn. Dircksz als de eenige verdienstelijke

Monnikendammer wordt genoemd, wiens naam aan de vergeetelheid is ontrukkt?

In elk geval zal dit stuk wel uit het voormalige Stadhuis naast den Speeltoren naar hier zijn overgebracht. Zeer mooi is het den Speeltoren achter de Raadzaal, dat als „trouwzaal” dienst doet, met zijn goudleeren behangsel en zijn Rococo-schoorsteen. Hier staan eenige eenvoudige maar fraaie 17de eeuwsche stoelen; in het leder der ruggen is het wapen der stad aangebracht, dat ook gehouden wordt door de leeuwen boven de ruggen; deze stoelen zullen wel door de leden der vroedschap gebruikt zijn. In Monnikendam's Stadhuis wordt verder bewaard een gedeelte van den ordeketen, door admiraal de Bossu gedragen en aan zijn overwinnaar Cornelis Dircksz geschonken, van wien bovendien een gouden zegelring aanwezig is. Op den zolder bevindt zich het — helaas nog niet geordende — archief en een kleine verzameling prachtige handschriften, als ook een enkele antiquiteit, zooals een oude tasch, waarin de stukken naar de leden der vroedschap werden gebracht, terwijl ten slotte de tegelverzameling van den congerie vermelding verdient.

Nog moet gewezen worden op een mooie fotografie in de Raadzaal: een gezicht op Monnikendam met den toren der Groote Kerk in een zeer benarden tijd, in de eerste maanden van 1916, toen de Waterlandsche zeedijk op verschillende punten was doorgebroken en Monnikendam als een eilandje temidden van de golven lag, tegen het geweld van het water slechts beschermd door de oude, met kistdammen verhoogde wallen, welke waterkeering meer dan eens bezweken is. 't Was toen, dat de Groote Kerk als koestal dienst deed en het oude stadje overvuld was met bewoners der overstroome land. Van oorlogsrampen heeft de stad na de 15de eeuw niet meer te lijden gehad — de plundering door de Watergeuzen in 1571 zou als eenige uitzondering genoemd kunnen worden — maar van het water herhaaldelijk, zoo in November 1775 en in Februari 1825, toen heel Waterland overstroome.

Maar hoe gering ook hare krachten zijn, de stad is al deze slagen te boven gekomen. Zij, die, het eerst van de Zuiderzeezusters, het wisselvallige van de fortuin heeft ondervonden, zij, die meer dan eens met ondergang is bedreigd, zij leeft nog, en schoon haar grootsche verwachtingen dood zijn, schoon daar verlatenheid is in hare straten en langs hare grachtjes, en hare weinige monumenten spreken van droeven achteruitgang in betekenis, de tijd van verval is toch wel voorbij.

Moge zij in haar bescheiden bestaantje nog lang eenige korte oogenblikken van genieten schenken aan de niet weinigen, die haar, zij 't ook niet om haar zelve alleen, een bezoek brengen. De droeve oorlog houdt den stroom van buitenlanders thans verre van haar. Komaan landgenooten, die binnen onze grenzen zit opgesloten, vergeet Monnikendam daarom te minder! Volendam en Marken mogen hunne aantrekkelijkheid hebben, Monnikendam heeft ze ongetwijfeld ook, al zal géén goed Monnikendammer zich ooit in kleederdracht vertoonen.

Als wij u dit in woord en beeld hebben aangetoond, daarbij tevens duidelijk makend, hoe uit de buurt bij den dam, door de monniken gelegd, het hedendaagsch Monnikendam worden kon, is ons doel bereikt.

A. LOOSJES.

POMONA.

Als benaming van vruchtenkweekerijen en van vegetarische hotels heeft dit woord genoegzame bekendheid verworven. Intusschen zal menigeen niet op de hoogte zijn van de betekenis van dien naam en de legende er aan verbonden.

Pomona — afgeleid van een Latijnsch woord, dat zoowel vruchtboom als boomvrucht beteekent — was een schoone nimf, die bijzonder behagen schiep in allerlei tuinarbeid. Haar schoonheid en bevalligheid bezorgde haar vele aanbidders, zoowel onder de Faunen, beschermers van den landbouw, als de Satyrs, de hartstochtelijke berggeesten, terwijl ook Sylvanus, de boschgod, tevens beschermers der kudden, haar beminde. De liefde tot haar werk, voor hetwelk zij met zooveel ijver bezielde was, deed haar echter alle aanzoeken van de hand wijzen. Aan één zou het evenwel gelukken haar genegenheid te winnen.

Vertumnus, de god van den herfst, die de vruchtboomen bewaakt en een rijken oogst schenkt, zon op een list om tot zijn doel te geraken, d. w. z. de wederliefde van de schoone nimf te winnen. Hij bezat n.l. de gave allerlei gedaanten tekunnen aannemen, op welke eigenschap, volgens sommigen, zijn naam duidt, welke afgeleid is van een Latijnsch woord, het-

Foto C. Steenbergh.

MONNIKENDAM. HET KOORHEK IN DE GROOTE-OF ST. NICOLAASKERK.

welk „veranderen” beteekent, terwijl die naam ook in verband gebracht wordt met de wisseling der jaargetijden. Hoe dit zij, Vertumnus komt in verschillende gestalten — Ovidius verhaalt het ons uitvoerig in zijn „Metamorphosen” — tot de door hem beminde schoone, om telkens te ervaren dat al zijn pogen ijdel is, tot hij ten leste de gedaante eener oude vrouw aanneemt, die leunend op haar stokje, de nimf in haar tuin nadert. Op een olmboom, rond welks stam zich een wijnstok, met druiventrossen rijk beladen, naar omhoog kronkelt, wijst de oude als een symbool van den echt, in welken man en vrouw elkaar tot steun zijn. Tegelijk neemt zij de gelegenheid te baat om de getuigen van de oprechte, trouwe liefde van Vertumnus. En, als om de kans, van ditmaal te slagen, te vergrooten, herinnert zij aan het lot van de nimf, die door Venus om haar hardnekkigheid in een steen was veranderd, een herinnering, die blijkbaar niet zonder uitwerking bleef, want als thans Vertumnus zijn aangenomen gedaante afwerpt, geeft Pomona, misschien ook onder bekoring van de schoone gestalte van den aanbieder, aan diens vurige bede gehoor en verbindt zij zich met hem in den echt.

Pomona, die voortaan met Vertumnus ook in den eeredienst onafscheidelijk verbonden is, wordt gewoonlijk afgebeeld als een jonge, schoone vrouw, onder de schaduw van een boom, op een korf met vruchten gezeten, terwijl rijkbeladen takken zich over haar buigen.

F. W. DRIJVER.

EEN VERWOEST MENSCHENLEVEN.

(Slot).

Ik hield het niet langer uit, kwam gelukkig te weten naar welk dorp men haar gezonden had, steeg te-paard en reed er heen. Den volgenden dag, tegen den avond, kwam ik er aan. Zoo iets had men van mij in het geheel niet gedacht, ze waren er totaal niet op voorbereid en ik ging dan ook regelrecht naar den boer alsof ik een buurman van hem was, kwam op z'n erf, liep de boerderij in en zie, daar zat Matriona en steunde haar hoofd in haar handen. Ze wou juist op me toe-springen maar ik wenkte haar naar buiten te komen, achter de boerderij, in het open veld. Zoo deed ze. Dat arme ding hing bijna aan m'n hals. En bleek en mager als ze geworden was! Ik zei tegen 'r: „huil nu niet langer, Matriona,” maar ik kon me-zelf niet goed houden want de tranen liepen langs m'n wangen.... ik schaamde me en zei:

„Matriona, met tranen bereiken we niets. We moeten handelen, doen. Je moet met mij meê, je moet met me vluchten, we moeten hier vandaan....”

Matriona stond als versteend tegenover me.

„Dat kan niet,” zei ze. „Ik ga m'n ongeluk tegemoet. U zult me te gronde....”

„Wees toch niet zoo dwaas! Wie zal je vinden?”

„Vinden zullen ze me. Daar ben ik zeker van. Neen, Peter Petrowitsch, ik zal je vriendschap nooit vergeten, ik dank je, ik dank je, maar laat me hier, dat is zoo mijn noodlot en niet anders.”

„Ach, Matriona! en ik heb zoo zeker gemeend, dat je een meisje met doortastend karakter waart”.... want, ze had karakter! Oo! En een ziel! Een gouë, lieve ziel! Waarom wil je dan hier blijven? Erger kan het toch niet worden! Vertel me 's, heb je misschien de vuisten van den dorpsschout hier gekust?”

Ze vlamde op van verontwaardiging en haar lippen beefden.

„En om mij, — sprak ze, — zal m'n heele familie voortaan moeten lijden.”

„Zal die dan ook verbannen worden?”

„Beslist. Mijn broer sturen ze weg, zeker.”

„Maar je vader?”

„Nee, dien zullen ze niet wegsturen, want hij is de eenigste en beste kleermaker.”

„Nou, kijk 's ân! En je broer zal waarachtig niet omkomen!”

„Werkelijk, het kostte me heel wat moeite haar te overtuigen, ze sprak er ook van, dat ik waarschijnlijk ter verantwoording zou worden geroepen. „Laat dat aan mij over,” zei ik. Eindelijk gelukte het mij haar te ontvoeren. Niet op denzelfden dag, maar later. Ik kwam toen in het holste van den nacht met een rijtuig en nam haar met me meê.”

„Dus u hebt haar toen ontvoerd?”

„Ik heb haar ontvoerd. En zoo kwam ze bij me. Mijn huis was niet groot en mijn personeel niet talrijk. Mijn omgeving, dat kan ik gerust zeggen, respecteerde me, ze zouden me voor geen goud ter wereld hebben verraden! Toen begon een heerlijk leven, vol zon en vrolijkheid. Matriona werd langzaam handiger, beter, sterker, frischer en gezonder. Mijn genegenheid werd al grooter en des te hechter. Wat was dat dan ook een goddelijk schepsel! Waar ze al die eigenschappen vandaan had, ik weet het niet, maar ze zong en danste en speelde gitaar.... Mijn burenhield ik voor haar zooveel mogelijk op een afstand want die moesten eens gaan roddelen. Nu had ik een vriend, een moesten eens gaan roddelen. Nu had ik een vriend, een boezemvriend, Pantelei Gornostew, u zult hem niet kennen. Die hield veel van haar, hij was tegenover haar in z'n manieren. En doen als tegenover een getrouwde vrouw. U moet weten, Gornostew stond ver boven mij, hij is een man van perfect eukatie, heeft Shakespeare gelezen.... ik geef u de verzekering

Foto C. Steenbergh.

MONNIKENDAM.

HET HEERENHUIS AAN HET NOORDEINDE, DAT ALS
STADHUIS WORDT GEBRUIKT.

dat als hij van tijd tot tijd bij ons was en het een of ander vertelde of reciteerde, dan hingen we aan zijn lippen. Hij heeft haar schrijven geleerd, die curieuse snaak! En ze ging gekleed! Tip-top! Ik liet voor haar een pelsmantel maken van frambozenrood fluweel met bont afgezet en die stond haar! Magnifiek! Ik had dien mantel in Moskou naar de laatste mode laten maken! Oo... het was zoo'n wonderlijk lief wezen. Soms dan zat ze wel een uur lang in gedachten voor zich uit te staren met van die wijd-geopende oogen en dan zat ik tegenover haar en keek alsof ik ze voor de eerste maal vóór me zag.... en dan was mijn hart zoo blij! En dan in eens, onverwacht sprong ze op, schertste, danste en omarmde me in een uitbrekende liefkoozing. Van 's morgens tot 's avonds dacht ik er steeds aan op welke wijze ik haar het meest kon verblijden. Heusch, ik gaf haar juist zoo véél om te kunnen zien hoe blij ze ermee was, hoe ze bloosde bij de ontvangst van het een of ander geschenk, hoe ze b.v. in een nieuw toilet naar me toekwam en me kuste.

Hoe haar vader er achter kwam, dat ze bij me was, ik weet het niet, maar eens stond hij voor me en hilde als een kind. Om kort te gaan, zoo leefden we vijf volle maanden, mijn heele leven had ik zoo kunnen voortleven; maar het noodlot achtervolgde me.”

Peter Petrowitsch zweeg.

„Wat gebeurde er dan”, vroeg ik met hartelijke belangstelling.

Hij maakte een korte handbeweging.

„Alles ging naar de bl....! En ik ben er de oorzaak van geweest dat ze te gronde ging. U moet weten, Matriona hield dol van arresleeën. Soms mende ze zelf. Dan deed ze haar pelsmantel en gebreide wollen handschoenen aan, en dan

Foto C. Steenbergh.

MONNIKENDAM.
HET WATERLANDSHUIS.

juichte ze van vreugde. We gingen altijd 's avonds uit om niet gezien te worden, begrijpt u wel! Zoo gebeurde het eens dat we een pracht-van-'n-avond kozen, koud maar helder weêr, zonder wind. We reden weg. Zij nam de leidsels en mende. Ik kijk... wat drommel waar rijdt ze naar toe? Toch niet naar het landgoed van haar vroegere meesteres? Maar waarachtig, ze stuurt recht-af in de richting van Kukewka. Ik zeg tegen haar: „Wat doe je? Waar ga je naar toe? Ben je niet goed bij je hoofd?” Ze kijkt me over haar schouder aan en lacht hardop. „Willen we eens een dulle grap uithalen?” zegt ze. „Dat huis voorbij te arren moet toch iets heerlijks, iets onvergetelijks zijn, niet?” En we sleeën pijl-snel voort. De paarden draven in 'woeste vaart... ik zie de kerk al in de verte... daar kruipt een ouwe, groene koets over den weg en een lakei zit er-achter-op... dat is, denk ik, zonder twijfel, de eigenares van het landgoed. Ik schrok, maar Matriona sloeg op de paarden en joeg in dulle vaart op de koets los. De koetsier zag het, hij wilde uitwijken, maar door een te scherpe wending viel de koets om, — pardoes midden in een berg van sneeuw. De ruiten rinkelen in scherven en ik hoor die oude heks roepen: „Au! Oo! Au! Oo!” Het geschelschapjuffertje keft: „hou an, hou an!” maar wij jaagden als razenden verder en ik denk: dat loopt slecht af! Ik had haar niet mogen toestaan naar Kukewka te rijden.”

„En wat denkt u? Die ouwe vrouw had Matriona herkend en ook mij had ze herkend en ze diende onmiddellijk een aanklacht in, dat een van haar landgoed weggelopen meisje, — een lijf-eigene — met een zekeren Karatew samenleefde en... ze had er natuurlijk een flink bedrag voor uitgeloofd het meisje terug te krijgen. Daar had ik al gauw den kantonrechter bij me. Nou, dien kende ik wel. Het was een zoogenaamd „goeie man”, maar eigenlijk hield dat weinig verband met goed-mensch-zijn. Hij kwam bij me en zei: „zoo-en-zoo staan de zaken, hoe kon je dat ook doen, m'n waarde? De verantwoordelijkheid is zoo groot en de wetten zijn streng.” „Natuurlijk,” zeg ik, „laten we het daarover hebben, maar wilt u niet, — na zoo'n lange rit, — wat gebruiken?” Nou, iets gebruiken, dat sloeg hij niet af, maar, zei-i erbovenop: het recht moet z'n loop hebben... zeg zelf... Ja zeker, zeg ik, het recht moet z'n loop hebben... maar... maar... ik heb gehoord dat dat eene paard van u wat minderwaardig wordt... als u dat bij mij eens inruilde voor m'n Lampurdos... maar dat meisje Matriona Feodorowa is niet meer bij me in huis.” „Neen”, zei-i, „Peter Petrowitsch, dat meisje is wel degelijk bij u; waarom die uitvluchten, we leven hier toch niet in Zwitserland... wat mijn paard aangaat, dat wil ik wel ruilen tegen die Lampurdos, daar ben ik niet tegen, daar zijn geen formaliteiten voor nodig, dat kan ik wel zoo van je mee nemen.”

„Om kort te gaan, ditmaal gelukte het me van hem af te komen. Maar die ouwe heks zat er achter en had gezegd: „Och, tien duizend roebel heb ik er wel voor over. Die kan ik wel missen”. Toen ze me had gezien, moet u weten, was ze onmiddellijk op de gedachte gekomen, me met die groene gezelschapsjuffrouw te laten trouwen, — dat ben ik pas later te weten gekomen en ze was ten hoogste verontwaardigd, dat dat fraaie plan van haar mislukte. Wat die ouwe wijven zich al

niet in het hoofd halen... alles uit verveling, vermoed ik. „Intusschen ging het mij al slechter en slechter. Ik spaarde geen geld, hield Matriona goed verborgen maar het hielp niets, ze joegen me op als een haas achtervolgd door een hond. Ik geraakte in schulden, het ondermijnde m'n gestel... daar lig ik op een nacht in bed, klaar wakker en denk: God, waar moet dat heen? Waarom moet ik zoo lijden? Ik kan niet... Wie komt daar bij me binnen? Matriona! Ze hield zich destijds twee werst van mijn woning schuil op een kleine boerderij. U begrijpt, dat ik hevig schrok.

„Wat?” — roep ik uit, — „hebben ze je daar nu ook al weten te vinden?”

„Neen, Peter Petrowitsch,” — zei ze, — „niemand zoekt me daarginds maar hoe lang moet dat nog duren? Het gaat me zoo aan 't hart, Peter, ik zal ook nooit je lieve goedheid vergeten, maar... ik ben hier gekomen om afscheid van je te nemen.”

„Wat zeg je? Wat...? Ben je wel goed bij je verstand... afscheid nemen? Afscheid!”

„Ja... ik ga hiervandaan en zal me weer beschikbaar stellen...?”

„Maar ben je nou gek? Ik zal je... ik zal je... laten opsluiten... of wil je mij totaal ongelukkig maken? Wil je mij tot in het diepste van mijn ziel treffen en dood-ongelukkig...”

Het arme kind zweeg en keek naar den grond.

„Nou, spreek dan, spreek!”

„Ik wil niet de oorzaak ervan zijn, Peter Petrowitsch, dat je voortdurend in onrust zou leven...”

„Maar begrijp je dan niet, dwaze, dwaáze, die je bent, dat je mij... oooo, gèk...”

Toen schreide Peter Petrowitsch als een zielsbedroefde.

„En wat denkt u” ging hij verder, terwijl hij met zijn vuist op de tafel sloeg, z'n wenkbrauwen samentrok en de tranen nog langs z'n gloeiende wangen gleden, — „ze heeft zich aangemeld, ze heeft zich weer beschikbaar gesteld, ze...”

„De paarden staan klaar!”, riep de postmeester de kamer binnen stappend.

We stonden op. „En hoorde u later nog van Matriona?” vroeg ik.

Karatew antwoordde alleen met een afwerende handbeweging.

Een jaar na mijn ontmoeting moest ik in Moskou zijn. Op een middag ging ik een café binnen en zag er, achter-in, een billard, dichte rookwolken waaruit rooie gezichten opdoemden, ouwe snorrebaarden, langharigen, toupé's, rokken, die uit de mode waren, ook waren er magere en grijze ouwe heeren, die ijverig couranten lazen. De kellners liepen met presenteerbladen af en aan en dat geschiedde zonder geruisch over het groene kleed. Er waren kooplieden, die misschien hun twintigste kop thee naar binnen werkten. Plotseling kwam van achteren een man vandaan, iemand, die er wat verlopen uitzag en onvast op z'n beenen stond. Hij had de handen in z'n zakken, het hoofd was wat omlaag en z'n oogen starden op één punt gedachtenloos voor zich uit.

„Hééé... Peter Petrowitsch? Hoe gaat 't?”

Peter Petrowitsch viel mij bijna om den hals en trok me, zacht zwaaiend, in een kleine kamer die aan het lokaal grensde.

„Zoo,” zei hij, „ben je hier?” — terwijl hij me heel voorzichtig in een fauteuil omlaag drukte, — „hier zul je 't goed hebben! Kellner! Bier! Of nee: Champagne! Eerlijk gezegd, dat heb ik niet kunnen denken! Sinds wanneer? En hoe lang blijf je? Zoo heeft God ons toch weer tezamen gebracht, hé!?”

„Herinnert u zich nog...?”

„Ik zou me dat niet herinneren!” viel hij me in de rede. „Maar dat is voorbij... voorbij...”

„En wat doe je hier nou, Peter Petrowitsch?”

„Dat zie je: ik lééf. Ik leef hier uitstekend! De menschen hier zijn zoo goed... zoo... hier heb ik rust gevonden.”

Hij zuchtte en sloeg de oogen op, naar boven.

„Hebt u al een betrekking?”

„Nee, ik heb nog geen betrekking maar ik hoop er toch gauw één te vinden... Maar wat kan me een betrekking schelen!? De menschen, de menschen, m'n waarde, dat is het voornaamste in de wereld! En menschen heb ik hier leeren kennen, menschen...!”

De kellner bracht de flesch champagne op een zwart presenteerblad binnen.

„Zie je hem? Dat is ook een goed mensch! Niet waar, Wassja, je bent een goed mensch! Prosit!”

De kellner bleef even staan, boog hoffelijk het hoofd, glimlachte en verwijderde zich.

„Ja, hier zijn menschen, goeie menschen, menschen met gevoel, met een ziel... zal ik ze aan u voorstellen...? allemaal prachtkerels... het zal hun een wáár genoegen doen... Bobrow is dood! Dat is jammer!”

„Wie was Bobrow?”

„Sergei Bobrow! Een prächtmensch! Hij wou mij, stommerik, mij, buitenman, nog beschaving bijbrengen! En Pantelei Gornostaiew is ook dood! Ze zijn allemaal al... dood!”

„Woont u al dien tijd in Moskou? Was u niet meer buiten, op het land?”

„Buiten? M'n landgoed is verkocht.”

„Verkocht...?”

„Bij auctie.... jammer, dat u het niet gekocht...."
 „Maar waarvan moet u dan leven?"
 „Ik zal van honger niet omkomen. God verlaat z'n kinderen niet. Al heb ik geen geld.... ik heb vrienden! En wat is geld? Stof! Wat is goud? Slijk!"

Hij trok de wenkbrauwen samen, woelde met de hand in z'n zak, toonde me op z'n vlakke hand een paar koperen muntstukken en vroeg:

„Wat is dat? Stof natuurlijk!"

En de muntstukken wierp hij met verachtelijk gebaar op den grond. Toen vroeg hij:

„Hebt u Poleshaew gelezen?"

„Jawel."

„Hebt u Motschalow als Hamlet gezien?"

„Neen, die heb ik niet gezien?"

„Niet gezien? Motschalow als Hamlet niet gezien!"

En terwijl het gelaat van Karatew bleeker werd, terwijl z'n oogen als die van een waanzinnige staarden, wendde hij zich van mij af en herhaalden z'n zenuw-trekkenden lippen: ach, Motschalow! Motschalow! Sterven.... Slapen....

Niets verder; — en, gesteld, een slaap is 't einde

Van 't hartwee en de duizend angsten, die

Des vleesch es erfdel zijn! — 't ware een voleinding,

Met vroom gebed te sterven, — slapen,

„Slapen,.... slapen," mompelde hij eenige malen achter elkander.

„Vertelt u me 's," begon ik. Maar met vuur déklameerde hij verder:

Want wie verdroeg den spot
 en smaad der wereld,
 Des onderdrukkers dwang, des
 hoogmoeds hoon,
 't Wee van verschopte liefde,
 wetsverkrachting,
 Den trots van het gezag, en 't
 smalen, dat
 Verdienste van nietswaardig-
 heid moet dulden....
 O, Nimf, dat uw gebeden
 Mijn zonden meê herdenken!

Toen liet hij het hoofd op de
 tafel vallen, begon te stamelen
 en te fantazeeren.

Maar opnieuw hief hij het
 glas champagne aan z'n mond,
 dronk geen druppel en reciteerde
 verder, met het glas in de hand:

Om Hecuba!

Wat is hem Hecuba, wat is
 hij haar,

Dat hij haar tranen plengt?

Wat zou hij doen,

Had hij de drijfveer, 't wacht-

woord voor ontroering,

Als ik?

Ik, gees- en krachtlooze

ellendeling, gluip,

Als Hans de Droomer plicht-

vergeten rond....

Ben ik een bloodaard? Wie noemt mij schurk?

Wie slaat den kop mij in?

Rukt mij den baard uit, blaast dien me in 't gezicht?

Trekt me aan den neus? maakt mij voor last'raar uit,

En zegt: „eet op uw leugentaal?" Wie doet dit?

Ik heb een duivenhart en lever, ik heb geen gal, die

dwang mij bitter maakt....

Karatew liet zijn glas vallen en greep z'n hoofd tusschen beide handen. Nu meende ik hem te begrijpen.

„Maar wat beteekent dat alles?" riep hij tenslotte uit.

„Voorbij is voorbij! Weg is wêg! Verloren is verlóóren! Heb ik

geen gelijk? Prosit!"

„Blijft u in Moskou?" vroeg ik.

„In Moskou wil ik leven, lééven en.... sterven!"

„Karatew!" riep een stem uit het andere lokaal. „Waar

zit je? Kom toch hier, kerel!"

„Ze roepen me", zei hij, zich moeizaam opheffend. „Het ga

u goed! Kom me 's opzoeken? Ik woon...."

Maar ik moest daags daarna door onvoorziene omstandigheden

Moskou verlaten en heb Peter Petrowitsch Karatew nooit meer

gezien.

Vrij bewerkt naar een novelle van

IWAN TOERGENJEW.

HET GLAZEN MUILTJE.

Men schrijft ons:

De vinding, door den heer K. L. Schamp in „Buiten" van 14 Juli l.l. 1) meegedeeld, dat in het sprookje van Asschepoester voor „pantoufle de verre" (glazen muiltje) moet gelezen worden „pantoufle de vair" (bonten muiltje), zal zeker velen zeer vindingrijk en rationeel zijn voorgekomen, al zal men het met de Redactie eens zijn: „dat er in sprookjes wel eens wat meer geschiedt, wat ons „absurd" zou toeschijnen, als we niet wisten met een sprookje te doen te hebben." Zij is echter niet geheel nieuw.

Reeds voor twintig jaar is de ontdekking gedaan.

Voor ons land kan gewezen worden op een opstel van R. D. N. in de April-aflevering van „Vragen van den Dag" van 1897.

Doch in datzelfde opstel wordt er op gewezen, dat een glazen muiltje niets onmogelijks is, en het ook niet was ten tijde van Perrault.

„De meeste menschen," schrijft R. D. N., „denken bij 't woord glas aan vensterglas, drinkglazen, enfin, aan glaswerk onzer dagelijksche omgeving; doch zulk glas behoeft niet bedoeld te zijn. Een ieder die Venetië heeft bezocht, kent die alleraardigste mandjes, matjes, doosjes en andere snuisterijen van gesponnen glas, die daar alom te koop worden aangeboden. Het weefsel dier voorwerpen wedijvert somtijds in smijdigheid met zijden stof. Nu deelt de heer André Lefèvre, die de „Contes de Perrault" opnieuw heeft uitgegeven, ons mede, dat bovenbedoelde glasweefsels zeer in de mode waren onder de regeering van den Roi-Soleil, en dat Perrault er voor zorgt op zijn verhaaltjes uit overoude tijden den stempel te drukken van zijn eigen omgeving en van zijn eeuw. Zoo laat hij de Schoone Slaapster hare slapen besprenkelen met „eau de la reine des Hongrois," alsof ze Madame de Maintenon zelf geweest ware."

„Doch dit alles," vervolgt R. D. N., „maakt juist het bekoorlijke uit van de sprookjes, en wij kunnen nu gelukkig weer aan ons glazen muiltje gelooven zooals vroeger, vóórdat nog de „vair"-theorie het droge licht der realiteit over onze illusien had geworpen."

Verder wees R. D. N. nog op de fabricatie van hamerbaar en kneedbaar glas, een kunst die reeds bij de Romeinen bekend was; en, vroeg hij, „waarom zou zulk glas niet hebben kunnen dienen om er voor Asschepoester een paar damesmuiltjes van te vervaardigen?"

„De illusie van het glazen muiltje," besluit hij, „kan dan behouden blijven; en velen willen gaarne met ons de „pantoufle de vair" erweer voor teruggeven."

10 Nov. 1917. X.

1) Ofschoon wij de plaatsing van bovenstaande belangwekkende mededeelingen niet hebben willen weigeren, hopen wij toch, dat het voorbeeld, opmerkingen te maken naar aanleiding van een vier maanden geleden geplaatst artikel, bij onze lezers geen navolging moge vinden. Bijna zouden wij gaan vermoeden, dat de geachte inzender behoort tot de schadelijke secte der Portefeuille-lezers.

Red.

Foto C. Steenbergh.

MONNIKENDAM.

GEVELSTEEN IN EEN HUISJE AAN HET NOORDEINDE.

artikel, bij onze lezers geen navolging moge vinden. Bijna zouden wij gaan vermoeden, dat de geachte inzender behoort tot de schadelijke secte der Portefeuille-lezers.

Red.

OUDE VOLKEREN.

Exploraties in Zuid- en Middel Amerika, evenals elders ter wereld, wijzen telkens weer op den verbazend hoogen ouderdom van het menschelijke geslacht. Reeds lang is het standpunt van een 6000 jaren oude menschenwereld verlaten. Zoo meldde onlangs Dr. W. J. Parmelee, een reiziger in Turkestan, dat opgravingen ten Zuidoosten der Kaspische Zee aan het licht hebben gebracht, dat daar voor tienduizend jaren een volk op gevorderden beschavingstrap geleefd heeft, twee maal zoo oud dus als de Egyptenaren, die de Pyramiden bouwden. Dit volk woonde in steenen huizen, bezat versierd aardewerk, vernuftige en gemakkelijke huishoudelijke artikelen, hield huisdieren, verbouwde en maalde tarwe en kookte zijn voedsel. Tot nog toe werden er geen wapens gevonden, wat er op wijzen kan, dat men er in vrede met zijn naburen en ook onderling leefde. Wijst dit op een standpunt van zeer gevorderde beschaving — of op een totaal gemis van maatregelen tot den strijd om stoffelijk en ideaal bezit te verdedigen? G.

Foto C. Steenbergh.

MONNIKENDAM. SNIJWERK IN DE PUI VAN HETZELFDE HUISJE.

Foto Burghoorn

KLAAGLIED VAN HET KALF. HET KALFJE EN ZIJN VRIENDINNETJE.

KLAAGLIED VAN HET KALF.

EEN BOUTADE.

HET gebeurde dezer dagen. Op een avond. En een pracht van een weer. Ik kuierde op een landweg. Onder de wilgen aan den slootkant stond een kalf, een enkel kalf, en, of het vanwege de verveling was, of dat ik het beest door mijn persoonlijkheid had ingenomen, in elk geval: het keek mij vriendelijk noodend aan. Het was een dot van een kalf; zwart lijfje, witte slappige pooten, een paar vriendelijke kalveroogen en een zwarten, leerachtigen snoet, die glom als een spiegel, of, meer nog, als een prachtig gepoetste laars. Om zijn nek was een band en daaraan was een ketting, die met een pin in den weigrond geplant was. Toen ik vlak vóór het dier stond — alleen een smalle sloot (behalve dan de afstand van onzen stand en maatschappelijken staat) scheidde ons — stak het zonderlinge kalf zijn kalfskop vooruit en bekeek mij van het hoofd tot de voeten. Ik was getroffen door de menschelijke manier van mij daar eens op te nemen; het was of het mijn overjas, linnengoed en schoenen taxeerde, alvorens het met me aan te leggen. En jawel, het onderzoek leek bevredigend; coket verplaatste het beestje zijn gewicht op twee andere pooten dan daareven, schoof vooruit tot de ketting strak was, wierp mij een blik vol verstandhouding toe en keek daarna snel in de richting van de ketting.

Ik kreeg schik in het dier. Stilstaand vroeg ik het, waarom het vastzat.

Een lange zucht welde uit het zachte keeltje. Het sloeg de donkere oogen ten hemel, ten bewijze dat het die heele behandeling door de menschen onmenschelijk en God-geklaagd vond. Maar bij die pantomime bleef het.

Ik vroeg nu nog eens: Beste beest dat je bent, waarom hebben ze je aan die ketting vastgebonden?

Weer een lange zucht, weer een blik omhoog, maar het jonge ding scheen zich bijna gelijktijdig te bedenken. Misschien dacht het wel, dat dat gecoketteer me den lust tot verder praten benemen zou; in elk geval kwam het nu los. Het ging liggen zonder veel plichtplegingen en ik nam er nu maar tegenover aan den slootkant plaats.

„Het is weer zoo'n akelige nare plagerij van mijn baas", begon het, en het stemmetje klonk droevig (de stemklank hield het midden tusschen dien van een klein koetje en van een jong meisje van buiten), „het is elken dag wat anders; sedert ma weg is, heb ik geen leven meer. Eerst had ik nog twee vriendinnetjes op den bunder hiernaast, maar die zijn ook weggehaald, omdat, zooals je ziet, dat heele perceel weiland gescheurd is

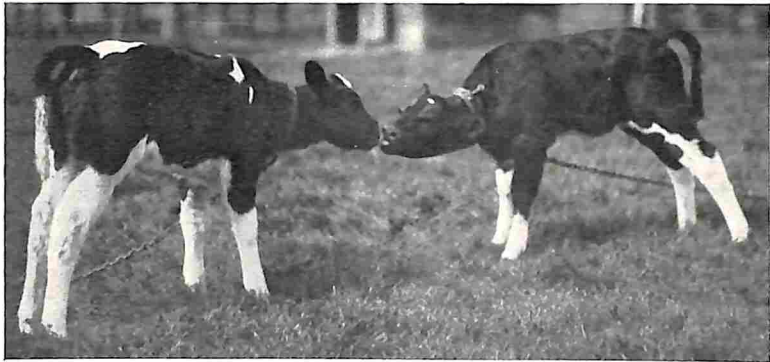

Foto Burghoorn.

KALVERENLIEFDE. DE AFSCHEIDSKUS.

geworden. Je ziet, daar is geen sikkepit gras meer op. Ook al iets van den nieuwen tijd. Er moest graan voor de menschen gezaaid worden. Voor ons komt het er niet op aan, hè. Het zijn slechte tijden; hoe langer hoe schraler te blikken, hier.... En ik zou wel eens ergens anders willen gaan kijken, de wijde wereld in. Ik heb best lef, maar ho maar, ik kan geen meter of wat loopen, of ik sta voor een hek of een sloot. Onlangs ben ik door een open hek weggetippeld en sedert dien tijd hebben ze me aan dien ketting vastgezet. Allemaal plagerij, want het was voldoende geweest het hek te sluiten. Misschien was de vent ook wel bang, dat ik er een eind aan maken zou, hier in de sloot. Ik ben er toe in staat.... soms, als ik erg zwartgallig ben. Maar op andere tijden zou ik voor geen geld erin springen, want ze laten je doodleuk verdrinken. Dat is bekend. Ouwe koeien worden nog wel eens uit de sloot gehaald, maar van jonge kalveren hoor je zoo iets nooit of-te nimmer verluiden. Een kalf laten ze gewoon verdrinken, en dan eerst dempen ze den put. Dat is ook bekend."

Het beestje schudde het jonge en toch al zoo beproefde hoofdje. En toen ik niets zei, begon het weer verder te vertellen. Je kon zien, dat het weinig aanspraak had en dol blij was, dat het eens een boom over al zijn narigheid kon opzetten.

— „Ik heb zoo weinig conversatie", zei het — „zoo weinig! Dat gelooft geen mensch. Er is hier heel weinig passage en die nog voorbij komen, hebben zoo'n haast, dat je jezelf afvraagt: wat bezielt ze toch. Je weet zelf, hoe de menschen tegenwoordig zijn! Ik zeg altijd maar: „alleen kalmte kan je redden". Ik wil geen kwaad van de menschen zeggen; daar niet van. Maar het zou nog maar leer om leer zijn, want geloof me, dat ze over ons ook heel wat afwauwelen. Er wordt wat gepraat over keetjes en kalfjes. Reken maar.... En bleef het maar bij praten, maar de behandeling van ons door de menschen houdt ook niet over. Want daar heb je nu dienzelfden baas van me. Als je hem ziet, een kalf van een vent, maar vol plagerij. Zijn kinderen deugen ook niet veel; vooral vroeger hebben we veel van ze te lijden gehad. Ja, wè. Ik bedoel mijn twee kleine vriendinnetjes, die vroeger op het perceel hiernaast woonden. Aldoor plagerijen. Wij waren pas van de borst af, en ja, natuurlijk onervaren, dat is nog al helder. Maar laten die kleine rakkers ons nou aldoor tot in den treure hun vingers in onze monden steken. Natuurlijk zogen wij dan, hè, dat is nog al wiesdes. En dat we dan een strop hadden, was hun grootste plezier. En daarbij bleef het niet; je weet hoe het met kinderen gaat: geven ze je één vinger, dan geven ze de heele hand. Vooral die jongen: de meisjes, dat kon er nog mee door. Maar die jongen zat aldoor in de voering van mijn mond te peuteren; en ik had niets liever gedaan dan eens doorbijten, maar ja, dat is allemaal heel aardig, als je tanden hebt. Nou, en daar lèek het niet naar. Eindelijk, als het hun verveelde, kwam de emmer met melk voor den draad en dan mochten we drinken. Dat geplaag, dag in dag uit, gaat je wel eens vervelen, mensch. Zoo'n nuchter-kalf ben ik niet, dat ik een beleediging niet voel. Aldoor duwen en schoppen van dat kleine tuig, en hâtelijkheden dat ze je konden zeggen! Het eind was ervan weg. Van middag nog heette het, dat het kalfsvleesch was afgeslagen, maar dat ik er anders al was aangegaan. Dat is geen leven, mijnheer. Trouwens de voorbijgangers ontzien ons ook niet. Als ik en mijn kleine vriendinnen van hiernaast in de sloot stonden te kijken naar ons zelve, in ons nopjes dat we er zoo aardig uitzagen, want je kan zeggen wat je wil, mijnheer, maar een kalf heeft ook zijn eergevoel, — als we daar zoo stonden, hebben wij van die voorbijgangers, zoo weinig als er dan waren, toch nog heel wat beleedigen moeten slikken. Ik herinner me nog als den dag van gisteren een jong paartje dat langs kwam (het was al

in de schemering) en dat de jongen aan het meisje om een kus vroeg en dat die kwaaië meid zei: „Ja, met Sint Juttemis als de kalveren op het ijs dansen”.

Is dat zeggen mijnheer? O, ik zou u nog zooveel meer kunnen vertellen, maar ik ben te vol, mijnheer. Te vol van de leegheid, van de verlatenheid. O, hoe ellendig was ik er aan toe, toen mijn laatste vriendin van het perceel hiernaast werd weggehaald. We hebben elkaar een lange, innige kus gegeven, en denk niet, dat die kwaaië kerel, die haar weghaalde, ook maar een aasje meelijden met ons had; neen, hij heeft ons toen nog gefotografeerd, mijnheer, bij het afscheidnemen. Kan het harteloozer, mijnheer? Daar moet je een mensch voor wezen. Ik ben nog niet oud, dat is waar, maar de menschen heb ik allang in mijn zak. Ze hebben weinig gevoel, weinig respect voor ons, hun viervoetige medeschepselen, kalven en andere! Alleen het gouden kalf, dat aanbidden ze....

...Maar ook u bent eigenlijk maar een mensch, al luistert u nu naar mij (ten minste als u luistert).

Wat sta ik hier ook mijn lek en mijn gebrek te vertellen. Laat ik u niet langer ophouden, mijnheer. Adieu. Ons leven is niet alles. Vooral in den tegenwoordigen tijd, nu het eene grasland na het andere voor onze voeten wordt weggemaaid, of liever weggescheurd, om er koren voor de menschen op te laten groeien. Voor de menschen. De menschen, altijd en eeuwig de menschen. Daar is alles voor. Alles. Wij ook, als we koeien zijn, geven we ze melk; (geen goud zoo goed als melk voor de gezondheid van de menschen, dat weet u) en uit dankbaarheid slachten ze ons voor we daar zin in hebben. Adieu! Tot genoegen! K.

SCHETSJES UIT DE OOST.

JACHTMETHODES.

„ZEG eens, Krio”, zeg ik tegen ’t dorpshef, bij wien ik me zelf heb ingekwartierd, „je moet me een lol doen!”

„Graag meneer!”

„Nu dan, ik heb nog nooit hertevleesch gegeten, bezorg jij mij nu eens een keurig hertebiefstukje!”

„Dat kan, meneer, maar dan moet ik meneer om wat zout verzoeken!”

„Zout, wou je daarmee herten vangen? Toch niet op de staart leggen?”

„Neen meneer, als wij een hert willen hebben, naaien we wat zout in een linnen zakje. De herten zijn erg verzot op zout en komen op dat zakje, dat we in ’t bosch leggen, af. In dat zakje zit ook een vischangel. Zakje en angel zitten aan een touw, aan welks andere uiteinde een dwarshoutje, een z.g. „knevel”. Komt er nu een hert, dan likt het aan ’t zakje en slikt het ten slotte in, maar nu zit de knevel hem in den weg. Dit lastige ding wil het nu met den voorpoot verwijderen. De angel trekt hij nu zelf in zijn maag of keel vast en de knevel blijft tusschen de hoeven zitten; nu kan ’t beest niet hard meer loopen en is gemakkelijk te vangen.”

„Nu, dat wil ik wel eens zien!”

Den volgenden morgen wordt mij verzocht, mee te gaan naar de plaats waar de „hertenhengel” is uitgelegd. Daar gekomen, is ’t ding weg en vele hoefsporen duiden het bezoek van een kudde aan.

Na even kijken volgt onze Krio één er van.

„Hoe weet je, dat dit het goede is?”

„Wel meneer, als een hert gewond is, loopt het altijd met de twee hoeven van alle pooten ver vaneen, inplaats van aanéengesloten.”

En werkelijk, na een poosje hebben we den zoutlieffhebber en ik krijg m’n eerste stukje hertenvleesch te eten.

Nooit gedacht, dat ’t „gehengeld” zou verhaal!

Onder ’t eten krijg ik nog het volgende verhaal:

„Soms maken groote hertenkudden het den landbouwer lastig, en om zich van dien schadelijken troep te ontdoen, wordt een omheining, met één opening, in het bosch aangebracht. Komt de kudde nu in de buurt, den sluip iemand om die kudde heen en spant waar hij loopt, een witten draad van boom tot boom.

Deze ring is gesloten en komt uit in de opening van het omheinde gedeelte. Nu wordt de draad al nauwer en nauwer gemaakt.

Eigenaardig is het, dat géén der herten dezen draad durft doorbreken, en zoo komen zij ten slotte allen in den val!

Ook varkens kan men zóó vangen, alleen de draad moet dan zwart zijn en gedrenkt in urine.”

* * *

Foto Burghoorn.

DE KINDEREN VAN DEN BOER EN HET VRIENDINETJE.

GROOT KABAAL IN DE KAMPONG.

Een jongetje is tijdens het baden door een kaaiman aangevallen; een roodgekleurde golf water is ’t laatste geweest, wat men zag.

De geest van den voorvader, huizend in dat beest, is kwaad-aardig, men mag hem doden!

En een jonge kerel maakt zich op, de straf aan het beest te voltrekken.

Alléén met een eindje bamboe, aan beide einden scherp gepunt en in het vuur gehard, begeeft hij zich in het groezelige water. Langzaam zwemt hij rond. Kijk, daar komt een stuk boomschors aandrijven; scherp houdt hij dit in ’t oog en nadert stil. Plotseeling een wijde bek, kaken, één rij scherpe tanden — een snelle wending van het slangachtig inlanderlijf — de kaken klappen toe en hebben zich zelf aan het eindje bamboe gespietst. De inlander blijft dit vasthouden en drukt den afzichtelijken kop onder water. Het beest slaat met den staart, dat ’t water kookt — maar de bruine arm laat niet los!

Eindelijk worden de bewegingen minder heftig, wordt het stil — de kaaiman is verdronken, het recht heeft zijn loop gehad!

’s Avonds, bij een lustig vuurtje, wordt het geweldige beest opgesteld, de reusachtige muil nog steeds opengesperd door het bamboe-eindje. Héél de kampong loopt uit, om van ’t schouwspel te genieten.

Een stroopventer maakt uitstekende zaken, maar ook de moedige wreker wordt niet vergeten!

WILLY.

Foto Burghoorn.

KLAAGLIED VAN HET KALF. DE KLEINE RAKKER AAN ’T PLAGEN.

JACK DE ZANGER.

(Vervolg van bladz. 567.)

Linda, die achter Mevrouw Worsley reed op het smalle pad, vroeg zich jaloersch af, waarom hij toch nooit zoo vrijuit met haar praatte.

Hoewel zij voortdurend het donderende geluid van den canyon hoorden, kregen zij hem niet weder te zien voordat zij plotseling uitkwamen op den High Rock, vijf mijlen van het kamp verwijderd. Een schitterend schouwspel deed hen stilhouden. Het pad kwam uit op een platte tafelrots, die tweehonderd meter boven de rivier hing. De plaats bevond zich in het midden van een breeden bocht in de wanden van den canyon, en zij konden zodoende zoowel stroomop- als afwaarts zien, over de onstuimige, schuimende rivier onder hen.

Dit was hun einddoel. Om af te stijgen moesten zij de rots oversteken naar een stuk grasgrond aan den anderen kant. Instinctmatig bleven zij eerst nog even dralen om te kijken. Jack, Mevrouw Worsley, Linda, Vassall, Sir Bryson en Baldwin Ferrie gingen dus in deze formatie naast elkaar staan, terwijl zij er zorg voor droegen, hun paarden veilig op een voet of tien van den kalen rand te houden. Het tafereel stroomafwaarts was het mooiste; hier weken de steile, bruine rotswanden een weinig terug, en in het midden van den stroom verhief zich een hoog rotseiland, als een toren, gekroond met prachtige sparren.

Garrod, die achter de anderen was gaan rijden, kwam nu van tusschen de boomen te voorschijn naar het platte rotsplateautje. Zijn paard leek onrustig.

„Ik zou maar liever afstijgen en hem aan de hand er over leiden,” zeide Jack over zijn schouder.

Als Jack Garrod goed had aangekeken, zou de blik in 's mans oogen hem zeker gewaarschuwd, en hem er toe bewogen hebben zelf wat achteruit te gaan en af te stijgen. Doch hij was op dat oogenblik juist bezig een kolenader in de rots aan den overkant aan te wijzen.

Geen van allen wist later precies te vertellen wat er daarna gebeurde. Garrod steeg niet af, doch trachtte achter de anderen om, door den nauwen doorgang tusschen de paarden en de dichtbij elkaar staande boomen te rijden. Jack zat los in den zadel, met een arm uitgestrekt. Plotseling deinsde zijn paard achteruit en trilde onder hem. Met een geschuif van pijn en angst sprong het dier vooruit, steigerde op den rand van de rots, probeerde wanhopig zich op zijn achterste pooten om te wenden.... en, verdween met zijn berijder.

Men hoorde het breken van takken beneden, en een oogenblik later een doffen smak op de rotsen ver beneden. Geen geluid ontsnapte aan iemand van het gezelschap. De vreeselijke silhouet van het steigerende paard op den rand van het niets, had hen doen verstijven tot schrikkelijke houdingen van afgrijzen, en zij keken naar de ledige plaats, alsof zij het daar nog steeds zagen.

Eindelijk uitte Vassall op zachten, vreemden toon een vloek, en Sir Bryson begon onsamenvangende taal uit te slaan. Hun paarden, aangestoken door de ontsteltenis hunner berijders, wendden zich plotseling eenparig om, en drongen elkaar van de

rots af, naar het grasplateautje meer naar achteren. Garrod gleed uit den zadel, en bleef bewegingloos liggen. De paarden die volgden, sprongen over zijn lichaam heen.

Een voor een lieten de anderen zich half uit den zadel glijden of half rollen. Linda Trangmar was de eerste die den grond bereikte, en zij was het ook, die als een klein, lenig dier over de rots terugkroop, en over den vreeselijken rand heenkeek. Zij zag dat er verscheidene sparren schuin door de toppen dezer boomen heengevallen waren. Ver beneden zag zij het doode paard op de rotsen liggen. Het was neergekomen op een steile helling en was naar den waterrand gerold.

De drie mannen sloegen haar gade, bevende en hulpeloos. Sir Bryson's beenen begaven hem, en hij ging plotseling op het gras zitten. Kate Worsley kroop op handen en voeten naar Linda toe, en trachtte haar daar weg te krijgen.

„Kom mee! Kom mee!” fluisterde zij, „het is te vreeselijk!”

„Laat me met rust!” zeide Linda scherp. „Ik zie hem nog niet!”

Plotseling ontsnapte Linda een doordringende kreet. Met inspanning van alle kracht trok Kate haar van den rand weg.

„Hij is veilig!” riep Linda uit. Zij klemde zich aan Kate vast, terwijl zij tegelijk hilde en lachte.

De anderen dachten dat het slechts een aanval van zenuwen was. Vassall strekte zich ook op de rots uit en keek over den rand. Hij stond weder op en schudde het hoofd.

High Rock was het hoogste punt van de rots waarop zij stonden. Het stuk grasgrond, waar de paarden nu vreedzaam graasden, daalde zacht gloeiend van de platte rots af.

„Daar is hij!” riep Linda luid, wijzend.

Toen zij de richting van haar vinger volgden, zagen zij Jack's hoofd en schouders boven den rand van het gras uitkomen. Na zich opgetrokken te hebben, kwam hij naar hen toe. Hij ging in het gras zitten en wischte zich het gelaat af. Hij was vreeselijk ontgaan, doch wilde dit niet bekennen. Doch aan zijn bleekheid kon hij niets verhelpen. Dit alles was in minder dan een minuut geschied.

De mannen verdrongen zich om hem, en bestormden hem met vragen.

„Nee, bezeerd heb ik me niet,” zeide Jack, terwijl hij bij ieder woord zijn stem moest beheerschen. „Terwijl wij over den rand gingen, gleed ik uit het zadel, en bleef in een spar hangen. Ik behoefde enkel maar langs den stam te klimmen, en langs het plateau naar het gras te loopen”. Hun vragen deden hem onaangenaam aan. Hij stond op, en terwijl hij zich doodbedaar aan den rand van de rots nederwierp, keek hij er overheen.

„Kom terug! Kom terug!” steunde Linda.

„De arme stakker!” zeide Jack, zich afwendend.

Toen hij terugkwam, wierp Linda, die zich aan de omvattende armen van Kate ontworstelde, hem smekende blikken toe. Jack keek haar aan en bleef staan. Inplaats van de wereldsche, kleine coquette, waarvoor hij haar tot nu toe had aangezien, zag hij een vrouw voor zich, die hem haar ziel aanbood door haar oogen. Het gezicht verontrustte hem en deed hem beven. Het kwam op een oogenblik van hooge emotioneele spanning. Hij beantwoordde haar blikken, en eenige oogenblikken lang liefskoosden hun blikken elkaar, zonder dat zij letten op de tegenwoordigheid der anderen. Als Kate haar niet zoo stevig had vastgehouden, had Linda zich onmiddellijk in zijn armen geworpen.

„Wat denk je wel dat je paard deed schrikken?” vroeg Sir Bryson zeker voor de twaalfde maal.

Jack haalde de schouders op. „Waar is Garrod?” vroeg hij plotseling.

Ze hadden Garrod totaal vergeten. Zij vonden hem een eindje verder in het gras liggen. Hij was in zwijm gevallen. Het gaf hun geschokte zenuwen eenige afleiding, en langzamerhand herkregen zij hunne kalmte. Kate Worsley en Vassall deden hun best om Garrod weder bij te brengen. Jack, die hevigen weerzin voelde om hem aan te raken, reed naar het laatste riviertje dat zij hadden overgestoken, terug om water.

Toen Garrod het bewustzijn herkreeg, was de schok, die zijn verward brein ondervond bij het vóór zich zien staan van Jack, en de mengeling van berouw en verlichting, pijnlijk om te zien. Hij haspelde uitleg, verontschuldigen en zelfbeschuldigingen door elkaar; geen van allen wist er een touw aan vast te knopen. „Schei toch uit,” zeide Jack, en wendde zich af. „Ik geef je immers heelemaal de schuld niet. Ik had direct iedereen moeten laten afstijgen. Het was mijn eigen schuld.”

Dit geloofde hij op dit oogenblik werkelijk.

(Wordt vervolgd).

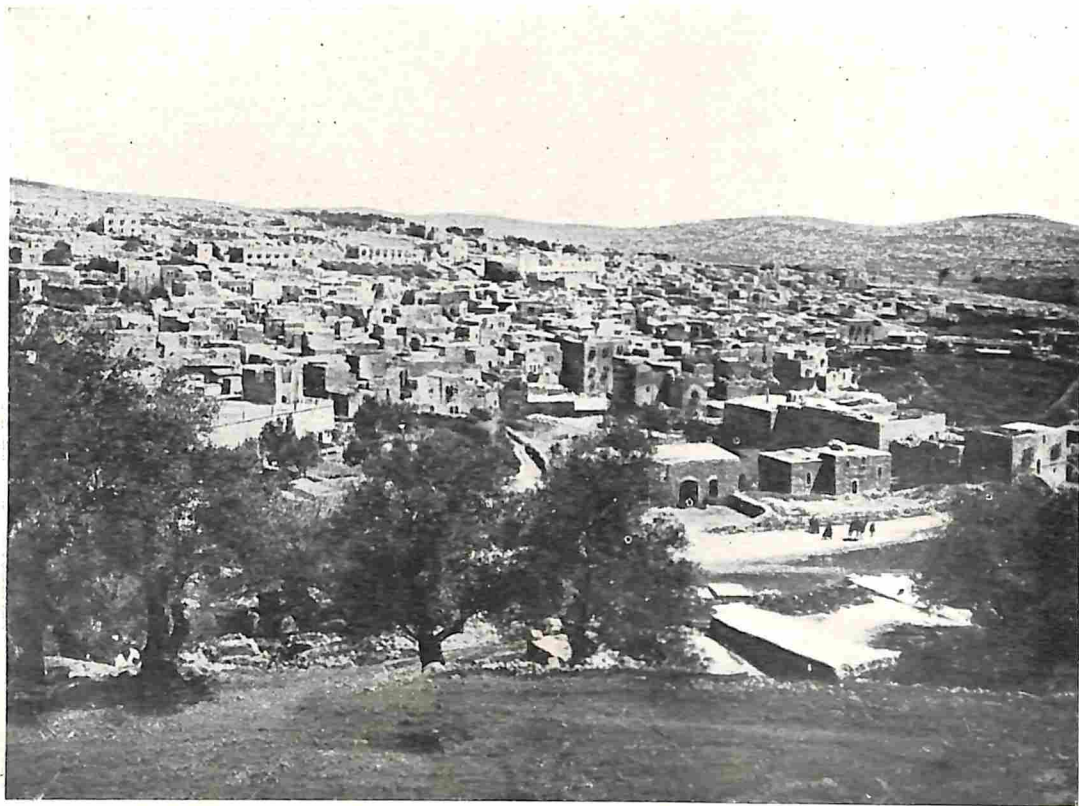

Foto Leipziger Presse-Büro.

DE OPMARSCH DER ENGELSCHEN IN PALESTINA.

DE DOOR BRITSCHE TROEPEN BEZETTE STAD HEBRON, EEN DER OUDSTE STEDEN VAN PALESTINA, IN WELKER NABIJHEID DE EERSTE AARTSVADER, ABRAHAM, ZICH VOLGENS GENESIS 13 VERS 18 GEVESTIGD HEEFT.